

14. "Cehennem de olsa bekà isterim!" ifadesine itiraz

Bediüzzaman'a ait yukarıdaki ifade, ehli ilmin, büyük bir takdir ve beğeni ile övdüğü "Onuncu Söz" adlı eserden alınan bir pasajdır. Bu ifade ile hayal denen cihazımızın bile ahiretin varlığına nasıl delalet ettiği dile getirilmiştir. Yüzlerce sayfadan oluşan bu harika eserden bir pasajı cımızlayıp, onu bir saldırı vesilesi yapmak hangi vicdanla bağdaşır acaba?..

Cümlenin izahına gelince; insanın mahiyetine birçok hissiyat ve latifeler konulmuştur. Bu hissiyat ve latifelerin hepsinin hüküm ve sezme biçimleri veya hissediş kuvvetleri birbirlerinden farklıdır. Mesela vicdanın hissettiği ince bir meseleyi akıl tartıp şekillendiremez. Ya da kalpte ince ve latif bir şekilde beliren manayı, kesif ve maddi olan dil ifade etmekte zorlanır... Bu hüküm ve meseleleri hesaba katmadan değerlendirmeye gitmek yanlış olur.

Bediüzzaman'ın yukarıda da ifade ettiği gibi, bu mesele tenle ve cesetle ilgili değil, vicdanla ilgili bir meseledir. Yani ebedi yokluğu vicdan penceresinden değerlendirirsek, vicdan, cehennem de olsa ebedi yaşamayı isteyecektir. Ama meseleye ceset ve tenden bakacak olursak, elbette insan cehennem ateşine karşı toprak olmayı, hatta belki de yok olmayı arzu edecektir. Bu meselede nefsin hükmü ile vicdanın hükmü karıştırıldığı için, insanlar meseleyi mübalağa zannediyor ya da hissedemiyor. Hâlbuki nefis hazır andaki bir gram azaptan kurtulmak için ilerideki bin ton mükafatı reddedecek mahiyettedir. Aynı şekilde bir gram hazır menfaat için de ilerideki binler ton azabı kabul edecek bir ahmaklıktadır. Nefsin bu karanlık ve ahmak penceresinden bakılırsa, elbette vicdanın bu ince ve latif meselesi idrak olunamaz.

Özellikle maddeci felsefenin, hisleri ve duyguları yaraladığı bu asırda, insanların böyle vicdani hükümleri ve meseleleri idrak etmeleri pek mümkün görünmüyor. Zira materyalist felsefe insanların ince, latif, hassas hissiyatlarını ve sezme kuvvelerini dumura uğratıp, köreltmıştır. Bu körelmiş hissiyatlar ancak tahkiki bir iman dersi ile yeniden hayat bulabilirler.

Hassasiyeti gitmiş bir terazi ancak kaba ve kesif şeyleri tartıp ölçebilir. Bizim vicdan terazimiz şayet Üstad'ın vicdan terazisi gibi latif ve hassas olsa idi, biz de "Cehennem de olsa ebed isterim." vicdani hükmünü anlayıp tartabilirdik.

Azap içinde iken ebediyeti tatmayacak tespiti nispi bir şeydir. Hâlbuki insan varlık ve yokluk tercihini genel olarak yapar, bir olayın tesiri ile yapmaz. Şayet bir olayın tesiri ile hareket umumi bir yol olsa idi, bugün insanlık hayatını devam ettiremez idi. Demek hususi olayların tesiri ile umumi olaylardaki hüküm karıştırılmamak gerekir.

Şayet sadece insanın vicdanı cehenneme atılsa idi, yokluk ve hiçliğe karşı "Ebed!..

Ebed!.." diye bağıracaktı. Sadece nefis ve ceset cehennemde olsa idi, belki o zaman hüküm değişebilirdi.

Hem yokluk değil, cehennem irade edilmiştir. Yani Allah insanı yok etmiyor, cehennemle cezalandırıyor. Bu ise Allah'ın şefkat ve merhametinin bir neticesidir. "*Allah'ın rahmeti gadabını geçmiştir.*", hakikati burada da kendini göstermiştir.

Üstad Hazretlerinin buradaki içtihadı, varlığın nimet boyutunu nazara vermek üzere vicdani açıdan bir değerlendirmedir. Müddeinin nazara verdiği ayetler ise, insanı istikamete sokmak üzere bedensel ve cismani açıdan vurgu yapan tedip ayetleridir. Dolayısı ile aralarında bir tenakuz ve çelişki söz konusu değildir.

Diğer yandan Bediüzzaman Hazretleri, cehennemde yanmak ile var olmak arasındaki karşılaştırmayı yaparken, varlık ile yokluk arasındaki derin uçuruma dikkat çekiyor.

Ölüm endişesi elbette insanların en fitrî kaygıları, en vicdanî tedirginliklerini seslendiren derin bir yaradır. İnsanlarda yaratılıştan var olan ölüm endişesi, insanların hiç olup, yok olmaktan, bir daha dirilmemek üzere toprak olmaktan müthiş korktuklarının bir göstergesidir.

Çünkü ölüm korkusu, ölmekten ziyade, öldükten sonraki hayatın olup olmadığı hususundaki tereddütlerden kaynaklanmaktadır. Yoksa, insan ayağını ahiret alemine attığı andan itibaren cennet gibi ebedî bir saadete gireceğini bilse bu endişe yüzde bire iner.

Bu hakikat aslında fitrîdir, lâkin nefsin zaviyesinden hüküm verildiğinde hakikat gizleniyor; mesela, hiçbir mahkum idamı, müebbed hapse tercih etmez. Ebedî yok olmak yerine, cehennemde kalmak elbette daha hayırlıdır ve elbette hakikatte tercih edilmesi gereken budur. Zira varlığı devam etmektedir. Keza, yoğun bakımda olan yakınınızın beyin ölümü gerçekleşmeden fişin çekilip ölmesine müsaade eder misiniz? Veya kanser olan kardeşinin kanserle yaşamasını mı, yoksa intihar etmesini mi istersiniz? Bunun gibi soruların cevabı "*Cehennem de olsa beka isterim!..*" ifadesinin mantığını ortaya koymak açısından verilebilecek bir kaç örnektir.

Bu da gösteriyor ki, yok olmak, hiç olmak endişesi cehennem gibi, belki daha beter bir azaptır.

Bazı ayetlerde, kâfirlerin cehennemdeki acınacak halleri, özellikle o ateşin dehşetini daha uzaktan gördüklerinde hissedecekleri pişmanlık duygularıyla ilgili sarsıcı tasvirler yapılmaktadır. Bu nedenle ayette, kâfirlerin cehennemdeki azaplarının şiddetine işaret etmek için "*orada yok olmak için can atacaklarına*" vurgu yapılmıştır. Yoksa, onların bu -anlık- arzuları "*yok olmayı cehennemde azap çekmeye tercih ettikleri*" manasına gelmez.

Bilindiği üzere, insanlar iki dehşetli durumu karşılaştırırken, mevcut olan sıkıntıyı o anda mevcut olmayan sıkıntından daha ağır görürler. Bu karşılaştırma gerçeği yansıtmaz. Nitekim, herhangi bir organı şiddetli ağrı çeken bazı hastaların *“Allah’ım! Canımı al da kurtulayım.”* dediklerini bir çoğumuz doğrudan veya dolaylı olarak duymuşuzdur. Eğer ölüm sekeratının ağrılarını, sıkıntılarını da bizzat yaşasaydı, herhalde ölümü istemeyecekti. Cehennemdekilerin yok olmayı istemeleri de bu cinsten bir karşılaştırmadır.

İnsanlar şuurlu ve bilinçli düşündüklerinde, sonsuz duygu ve arzulara sahip olduklarını göreceklerdir. Yani ruhunda, ebedi ve sonsuz kalmak ve dostlarıyla devamlı beraber olmak arzusunu taşımaktadır. Bu nedenle şuurlu ve bilinçli olarak yok olmayı istemesi mümkün değildir. Nitekim idam cezasına çarptırılan bir adam, bu cezasının müebbede çevrilmesini bir ikram olarak görmektedir.

Şunu unutmamak gerekir ki, uyku hissi gelince kişi istemediği halde uyuyup kalıyor. Özellikle uykusu gelen kişi arabayı kullanan bir şoför ise, uyuması halinde kaza yapacağını da bilir. Fakat buna rağmen *-kendi isteğinin hilafına-* o hisse dayanamayıp uyur ve kaza yapar. Oysa yanlışlıkla bir kazaya meydan vermemesi için yapacağı iş arabayı durdurup dinlenmek ve sonra yola çıkmaktır. Bunun gibi, dünyada ölümü isteyen insanlar, bir hastalık veya musibete dayanamadıkları için sanki yok olmak istediklerini zannederler. Hâlbuki, manen biraz dinlenseler ve istirahat etseler, yokluğun ismini bile akıllarına getirmeyeceklerdir. Aynı şey *“mahşerde toprak, cehennemde yok olmayı”* isteyenler için de söz konusudur. Bir insan akıl ile değil de, his ile hareket ettiği zaman ne yapacağını bilmemekte, kendi lehinde veya aleyhinde olan bir şeyin farkına varamamaktadır. Yani, yok olmayı isteyen akıl ve idrak değil, aksine akıbeti görmeyen hislerdir. Yokluğun akıbetini görenler, cehennemün müebbet hapsini yok olma idamının yanında bir lütuf olarak göreceklerdir.

Şu da bir gerçektir ki, insanların belli şartlarda belli bir hususta yaptıkları tercihler, her zaman isabetli olmayabilir ve gerçeği yansıtmayabilir. Mesele, birilerinin tercihinden ziyade, gerçekten yok olma arzusu, cehennemde azap çekmekten daha ağır basması söz konusu olup olmadığıdır. Bu değerlendirmeyi doğru yapmak için, büyük bir sıkıntı içerisinde *-aklını, idrakini, fitrî arzusunu yitirmiş-* olan kişilerin sübjektif değerlendirmelerinden çok, bu unsurları kaybetmemiş ve objektif olarak konuyu değerlendirebilen kimselerin değerlendirmesi önem arz etmektedir.

Kanaatimizce bu konuda asrın büyük mütefekkeri Bedizzaman Said Nursî'nin *-özetle sunduğumuz-* aşağıdaki tespitleri konumuza ışık tutacak mahiyettedir:

“İnsan, sair hayvanata muhalif olarak, hanesiyle alâkadar olduğu gibi, dünya ile de alâkadardır. Akrabasıyla yakın ilişkiler içerisinde olduğu gibi, nev-i beşer/insan türü ile de ciddî ve fitrî münasebetleri vardır. Ve dünyada muvakkat bekasını arzuladığı gibi, bir dâr-ı ebedîde bekasını, aşk derecesinde arzuluyor. Ve midesinin gıda ihtiyacını temin etmeye çalıştığı gibi, dünya kadar geniş, belki ebede kadar uzanan sofraları ve gıdaları, akıl ve kalb ve ruh ve

---

insanîyet mideleri için tedarik etmeye fitrâten mecburdur, çabılıyor. Ve öyle arzuları ve matlapları/istekleri var ki, ebedî saadetten başka hiçbir şey onları tatmin etmiyor. Hattâ, Onuncu Söz'de işaret edildiği gibi, bir zaman, küçüklüğümde, hayalimden sordum: *'Sana bir milyon sene ömür ve dünya saltanatı verilmesini, fakat sonra ademe ve hiçliğe düşmesini mi istersin? Yoksa, bâki fakat âdi ve meşakkatli bir vücudu/varlığı mı istersin?'* dedim. Baktım, ikincisini arzulayıp birincisinden *'Ah!..'* çekti. *'Cehennem de olsa beka isterim.'* dedi."(1)

(1) bk. [Şualar, On Birinci Şua, Sekizinci Mesele.](#)